

वत्पराख्यं तद्वत्त्वं पराख्यमभिधीयते” । “लोपि
कल्पयतां युक्त्या षडिर्दिजोत्तमाः । ब्रह्मणः
कथितं वर्षं पराख्यं तच्च यत्पदम्” कौर्मै ५५० ।
न्यायभते १० व्यापकसामान्ये “सामान्यं द्विविधं प्रोक्तं
परञ्चापरमेव च” भाषा० ११ तथाजातो स्त्री “व्यापक-
त्वात् परापि स्यात् व्याप्यत्वादपराऽपि च” । व्यवस्था च
दिग्देशकालैरवधिनियमभेदरूपा । १२ वक्ष्यमाणदेशि-
ककालिकपरत्वरूपगुणाश्रये त्रि० । तस्य दिशि दृष्टत्वेन
तद्योगे पञ्चमी । अयमस्मात् पर इत्यादिप्रयोगात् ।
परस्येदम् गङ्गा० कृकच् । परकीय परसम्बन्धिनि त्रि० ।
सर्वनामत्वादस्य दृजो पुं वत् । परस्याः धनं परधनम्
परसामित्यर्थे परत्वं इत्यादि । १३ बोधेच्छया उच्चरिते
“यत्परः शब्दः स शब्दार्थ इति न्यायः तात्पर्यम् ।

परः कृष्ण त्रि० परः कृष्णात् पारस्करा० सुट् । कृष्णात् परे
कान्दोऽन्यो० १।६।५७ उदा० ।

परः पुमस् पु० परः अन्यः पुंश्चः पारस्करा० सुट् । खपुह-
षादन्यस्मिन् पुरुषे “यत् परपुंसा वा पत्नी स्यात्”
शत० ब्रा० १।१।१२१

परः शत न० परे शतात् पारस्करा० सुट् । शताधिकसं-
ख्यायां शतसंख्यातेषु च अमरः ।

परः खस् अर्थः श्वः परं दिनं नि० पारस्करा० सुट् ।
आगामिपरदिवसात् परस्मिन् दिने अमरः प्रथो० । परश्च
इत्यथ । [शतसंख्यातेषु च शत० ब्रा० १०।२।६।८

परः षष्ठि स्त्री परः षष्ठेः निपा० सुट् । षष्ठेरधिकसंख्यायां
परः सहस्र न० सहस्रात् परे नि० सुट् । सहस्राधिकसं-
ख्यायां शतसंख्यान्तिषु च अमरः ।

परः उर्वी स्त्री परः उर्वीः नि० पारस्करा० सुट् । उपसङ्गोदे
“उपयुं परि एकद्रव्यादिद्वयं व्रतद्वयौ सति ताः
परः उर्वीरुपसङ्गाः केचनानुतिष्ठन्ति” शत० ब्रा० १।४।४
२६ भाष्यम् ।

परकीय त्रि० परस्येदम् गङ्गादि० कृ “कुक् जनस्य परस्य च”
वार्त्ति० कुक् । परसम्बन्धिनि । रत्नायिकाभेदे स्त्री
रसमञ्जर्यां तङ्गेदादिकसुक्तां यथा
“अप्रकटितपरपुरुषानुरागा परकीया । सा च द्विविधा
परोढा कन्यका चेति कन्यायाः पितावधीनत्वात्
परकीयत्वम् । अस्या गुप्ता एव सर्वाः चेष्टाः । गुप्ता (रक्षिता)
विदग्धा कुलटानुशयानासृदिताप्रभृतीनां परकीयायामे-
वान्तर्भावः । विदग्धा द्विविधा वान्निदग्धा क्रियावि-

दग्धा । अनुशयाना दृष्टस्थानविघटनेन भाविस्थाना-
भावशङ्कया स्नानधिष्ठितसङ्केतस्थाने भर्तुर्गमनानुमानेन
चानुशयाना भवति” । एतदुदाहरणानि तत्र दृश्यानि ।

परक्रान्तिज्या स्त्री ख० सि० उक्तायां “परभाषक्रमज्या तु
सम्पन्नगुणेन्दुः” १२६७ योजनात्मिकायां ज्यायाम् ।
“क्रान्त्योच्ये” त्रिज्याभ्यस्ता परक्रान्तिज्योद्धृते” ख०
सि० । “तत्रूनं चतुर्दशशतं परमक्रान्तिज्योति रङ्गनाथः” ।
परचेत् न० इत० । परकीये चेत् १ कचत् २ भूत्यादौ च ।
“अपुत्रेण परचेत्वे नियोगोत्पादितः सुतः” “आद-
दानः परचेत्वाच्च दण्डं दातुमर्हति” इति च मनुः ।

परगामिन् त्रि० परं वाच्यं गच्छति लिङ्गेन समत्वात् ।
वाच्यलिङ्गे शब्दे “गुणद्रव्यक्रियायोगोपाधिभिः पर-
गामिनः” अमरः ।

परयन्त्रि पु० परेषु यन्त्रिरत्वं । अङ्गुलिपर्वणि चारा० ।
परचक्र न० परस्य शतोच्चक्रम् । शतोः राट्टादौ भा० आ०
१६५० । इ० सं० २५०० । शतज्जे इतिभेदे [भिन्नामे च ।

परच्छन्द त्रि० परस्य छन्दो यत् । शराधीने इत० । शरा-
परच्छिद्र न० इत० । परस्य दोषादिच्छिद्रे

परजात त्रि० परेषु जातः । औदासीन्येन परैषिते शर-
पुष्टे अमरः । शक्येनोत्पन्ने क्षण्डगोलकादौ जन्म-
ड । परजादयोऽप्यत्र ।

परजित त्रि० परेषु जितः । शरपुष्टे अमरः शराजिते त्रि०
परञ्ज न० परञ्जयति जि-बा० इ सुच् च । शैलयन्त्रे
शक्रिकाकृते च भेदि० ।

परञ्जन पु० परां पश्चिमां दिशं जनयति स्नामित्वात् जन-
अच् सर्वनाम्नो दृत्तौ पुं वत् सुच् । वरुणे हेमच० ।

परञ्जय पु० परां पश्चिमां दिशं जयति स्नामित्वात् जि-बा०
अच् सुच् पुं वज्रावः । श्वरुणे त्रिका० शत्रुजेतरि त्रि०
परतङ्गण पु० देशभेदे भा० सं० ५१५० ।

परतन्त्र त्रि० परस्य तन्त्रमधीनता यत् । पराधीने अमरः ।

परतर्कुक् त्रि० परः शत्रुर्कुर्विवास् कप् । शत्रुभययुते
“कुनश्चविवर्धैः परतर्कुकाश्च ताश्चैव पुरुषभूपतयः”
इ० सं० ६१५० नरलक्षणेत्तौ ।

परतस् अर्थः पर+विभक्त्यर्थे तसिच् । शरश्चादित्याद्यर्थे
शराधीने च । ततोभावेत्परतस् पराधीनत्वे परतो-
याद्यशब्दे दृश्यम् । [तापके च ।

परतापन न० गरुत्वतः श्रुत्वभेदे हरिवं २०२५० । शर-
परतोयाश्च अर्थः परश्चात् याद्यः । खभिन्नशामर्थोतो बोध्यै